

ÖZET

Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve kullanılmasının önündeki engellerin kaldırılması için kurulan güvence mekanizmaları, bölgeden bölgeye değişkenlik göstermekle birlikte günümüzde temel haklar artık evrensel bir değerler bütünü olarak kabul edilmektedir.

Tarihsel süreç içinde, temel hak ve özgürlükler kavramsal ve pratik düzlemlerde sürekli bir gelişim izlemektedir. Bu bağlamda, bireylere tanınan hakların içeriğinden daha çok bunların hangi yöntem ve mekanizmalar ile korunabileceği konusu ön plana çıkmıştır.

Dolayısıyla insan haklarının muhtemel tehlikelere karşı nasıl korunabileceği konusunda yeni mekanizmalar kurmaya veya mevcutları güçlendirmeye dönük arayışlar özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında yoğunlaşmış ve akademik çalışmaların yanında uygulamaya yönelik adımlar da atılmaya başlanmıştır.

Bu anlayışın sonucu olarak 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ilan edilmiştir. Böylece, tarihte ilk defa “*insan hakları*” evrensel bir kimlik kazanmış ve geçerliliği konusunda genel uzlaşma sağlanmıştır.

Türkiye, insan hakları konusundaki bu duyarlılığının bir yansıması olarak gerek BM Teşkilatı gerekse daha sonra Avrupa düzeyinde ortaya çıkan insan hakları ve demokrasi odaklı oluşumların içinde olmuştur. Bu bağlamda Türkiye, 1949 yılında Avrupa Konseyi'nin kurucuları arasında yer almış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni de kabul edip onaylamıştır. Türkiye hem AİHS hem de BM ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı çerçevesinde taraf olduğu diğer sözleşmeler dolayısıyla insan hakları konusunda birçok yükümlülük altına girmiştir. Bunların en önemlileri arasında Avrupa insan hakları koruma sisteminin bir parçası olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yargı yetkisini tanıma, vatandaşlarına bireysel başvuru imkânı verme, başvuru sonucunda verilecek ihlal kararlarının gereğini yapma ve insan hakları konusunda ortaya konan genel içtihat ve uygulamalara uyma yükümlülüğünü sayabiliriz.

Ülkemizde insan haklarını koruma ve geliştirme konusu ciddiye alınmış ve bunun bir yansıması olarak yeni kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Bu amaçla Kamu Denetçiliği Kurumu ve İnsan Hakları Kurumu gibi teşkilatlar kurulmuştur. Getirilen bu mekanizmalar ve oluşturulan yeni birimlerle insan hakları ihlallerinin süratle tespiti ve giderilmesi konusunda önemli mesafeler alınması amaçlanmıştır.

İnsan hakları alanında gerçekleştirilen en son anayasa değişikliğiyle, mevcut hak arama yollarına ek olarak 7.5.2010 gün ve 5982 sayılı Anayasanın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun 12.9.2010 tarihli referandumun kabulüyle gelen bireysel başvuru hakkı, yeni bir temel hak ve özgürlükleri koruma mekanizması olarak hukuk hayatımıza kazandırılmıştır.

Söz konusu anayasa değişikliği ile anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden AİHS kapsamında olan herhangi birinin ihlal edilmesi durumunda, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması olanaklı hale gelmiştir.

Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin anayasal ve yasal düzeyde güvence altına alınmasının, hatta içerik bakımından çok yüksek evrensel standartlara sahip metinler olmasının bir anlam ifade edebilmesi için öncelikli olarak yasalar uygulanabilir nitelikte olmalı, devletin bütün organları hukuka bağlı kalmalı ve tüm faaliyetleri denetime tabii olmalıdır. Bu denetimi en etkin şekilde sağlayacak olan merciin adı yargıdır.

Bireysel başvuru mekanizması ile temel hak ihlallerinin iç hukukta ortadan kaldırılması ve buna bağlı olarak AİHM'de Türkiye aleyhine yapılan başvuruların sayısının azaltılması ve böylelikle, pek çok uyuşmazlığın AİHM gitmeden mahallinde çözüme kavuşturularak ülkemiz insanının, insan hakları standardının yükseltmesi ve sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin daha etkin korunması sağlanacaktır.

ABSTRACT

Whereas assurance mechanisms established in order to eliminate obstacles before safeguarding and exercising fundamental rights and freedoms may vary from one region to another, nowadays fundamental rights are regarded as a universal set of values.

The notion of human rights has always been in continuous progress in conceptual and practical terms throughout history. In this context, the question of which methods and mechanisms can be used to protect these human rights has come to the fore, rather than their content.

Therefore, pursuits to establish new mechanisms in terms of safeguarding them against possible dangers or strengthening the current mechanisms have especially intensified after the Second World War and certain steps aimed at practice, as well as academic studies have started to be taken.

As a result of this understanding, the Universal Declaration of Human Rights was declared in 1948. Thus, "*human rights*" gained a universal identity for the first time and a general consensus was reached in terms of their validity.

As a reflection of her sensitivity in terms of human rights, Turkey has been involved in both the United Nations and in a large number of organizations that emerged later at the European level with a focus on human rights and democracy. Within this context, Turkey became one of the founding members of the European Council in 1949 and approved and ratified the European Convention on Human Rights. Turkey has undertaken numerous obligations on human rights both pursuant to the European

Convention on Human Rights and under other agreements to which she has been a party within the framework of United Nations and Organisation for Cooperation and Security in Europe. Most important ones among these obligations include recognizing the judicial power of the European Court of Human Rights which is a part of the system for safeguarding human rights, offering the opportunity to lodge individual applications to her citizens, fulfilling the requirements brought by the violation decisions as a result of these applications and undertaking the obligation to obey the general case-law and practices established with relation to human rights.

Turkey has taken the issue of safeguarding and improving human rights seriously and therefore, established new institutional structures. For this purpose, organizations such as Ombudsman Institution and Human Rights Institution have been established.

With these new mechanisms and newly established units, it is targeted to ensure considerable progress in terms of the prompt identification and elimination of human rights violations.

The right of individual application enacted with the adoption of the Law No. 5982 dated 7/5/2010 amending Certain Provisions of the Constitution via the referendum dated 12/9/2010 was brought to our legal system as a new mechanism to safeguard fundamental rights and freedoms in addition to the currently available legal remedies.

In the event that one of the fundamental rights and freedoms which are within the scope of the European Convention on Human Rights and guaranteed in the Constitution pursuant to the aforesaid amendment is violated, it has been made possible to lodge an individual application before the Constitutional Court.

In a state of law, in order to ensure that rights and freedoms are guaranteed at constitutional and judicial levels, that legal texts are of very high universal standards in terms of their content and that they are meaningful, firstly, the laws should be applicable, all of the state organs should abide by the law and all of their actions should be under supervision. And the authority to carry out this supervision in the most efficient way is jurisdiction.

Violations of fundamental rights shall be eliminated with the help of individual application mechanism; consequently the number of applications to ECHR against Turkey shall be decreased, therefore human rights standard of our people will be increased and their

fundamental rights and freedoms will be protected in a more efficient way by solving lots of conflicts internally, without needing to take them to ECHR.